

Apám és a zsidók

2012 szeptember 22. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

5

Átlag: 5 (1 szavazat)

Mérték

– Hallom, megvédted a zsidókat – mondta apámnak 1975. október 24-én a Kossuth-klubban, Nagy László jubileumi estje után a színészkirály. Nevetett, és apám nevetve válaszolt:

– Tudod, hogy rám mindig számíthatsz. Csak szólj, és megvédem a színészeket is.

– Ott nincs mit védeni.

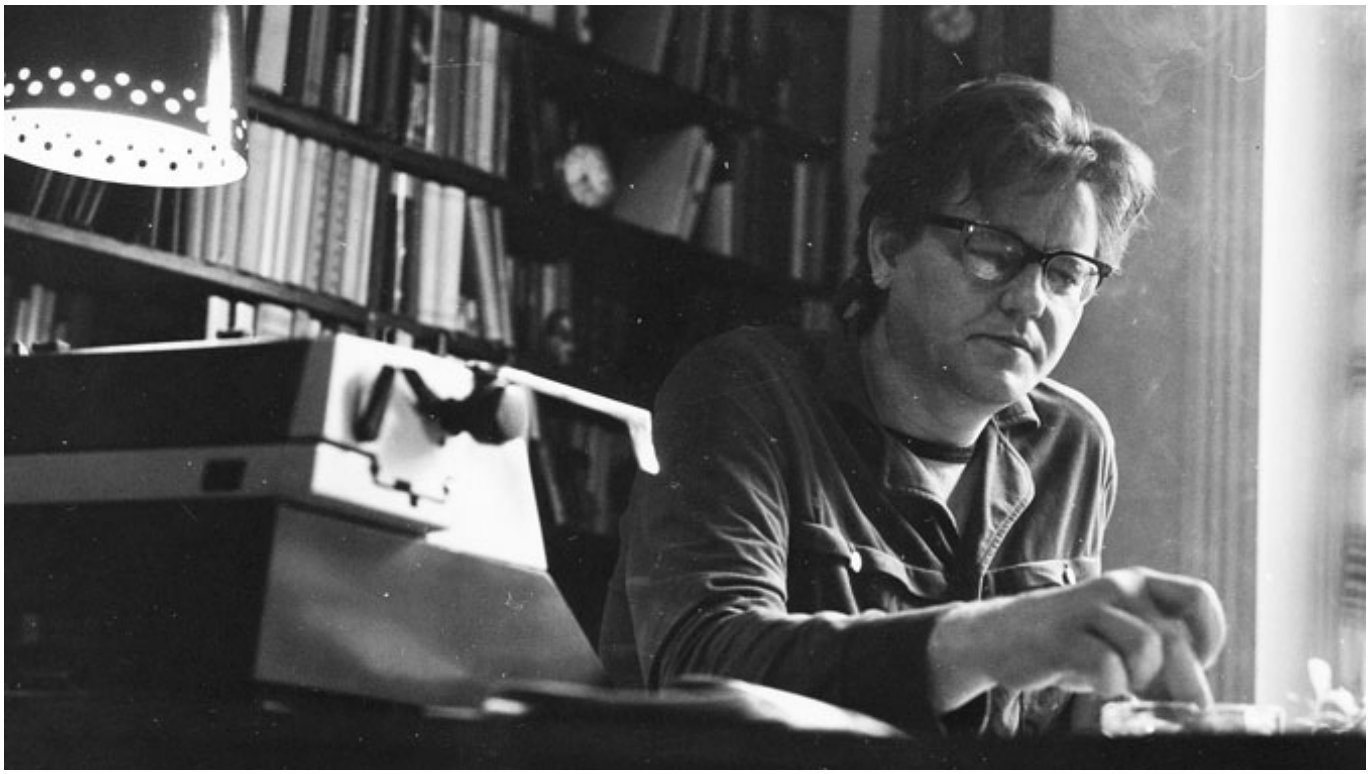
– Ne játsszon, színész úr, a szavakkal. Maga is tudja, hogy védenivaló mindig mindenütt akad.

A színészkirály felhorkant, és apám mellé telepedett, keresett egy üres poharat, töltött magának kétujjnyi vörösbort. Körülpillantott, meglátta a távolabb gubbasztó Király Istvánt. Elvigyorodott.

– God save the King! – kiáltotta hangosan, aztán apám vállára csapott és feltápászkodott. – Gyerünk! Menjünk innen. Királyszagot érzek. Túl sok nekem itt a hatalmasságokból.

Miel?tt kifordultak az ajtón, a színészkirály még visszafordult, és felordított:

– Akasszátok föl a királyokat!

Apám akkoriban a próza cárjáról, Tolsztojról írt drámát. Nem a nagy író izgatta, hanem a nagyság ára. A képmutatás, a törpe árulások. Úgy volt, hogy a színészkirály játssza az öreg grófot, akit hazugság vesz körül. Amíg átballagtak egy másik helyre, valami éjszaka is nyitva tartó vendégl?be, err?l beszélgettek. A hazugságról. Amelyben éltek.

– Nincs ennél förtelmesebb – mondta a színész. – Ennél még a verés, a bukás, az igazságtalan ítélet, az ostoba kritika is jobb. Talán a halál is.

– Ismerni kell magunkat – mondta apám.

Latinovits megállt egy hirdet?oszlop mellett.

– S van a van – mondta –, bárhogy jut hozzá az ember.

– S én én vagyok – vigyorodott el apám –, akárhogy lettem én.

– Ismerni kellene magunkat – mondta a színészkirály.

A vendégl?ben, ahová majd a többiek is utánuk mennek, arról beszélgettek, amit a beavatottak és szakért?k úgy hívnak, hogy népies–urbánus ellentét.

– Ez az egész nincs is – mondta apám. – Az ellentét népiesek és antinépiesek, urbánusok és anti-urbánusok ellentéte.

Latinovits nem nevetett, felkapta a fejét.

– A mi grandiózus törpéink? – kérdezte. A kényszerellenségeink? Arra gondolsz, hogy nemcsak a barátainkat, de még az ellenségeinket sem válogathatjuk meg?

– Arról beszélek – mondta apám –, hogy kényszer? szövetségeket kötünk. Azokkal, akiket még ellenségnek sem szívesen vállalnánk. Nem akarom felvállalni a szövetségeseim szövetségeseit, és nem feltétlenül fogadom el, hogy a barátaim barátai az én barátaim. Nem szeretném elveszíteni a barátaimat, meg szeretném tartani ?ket, de nem kívánom mindenáron megtartani ?ket.

– Szeretnél úgy vitatkozni a barátaiddal, hogy ne akarják elhitetni veled, hogy ha vitatkoztok, megsz?ntök barátnak lenni?

Apám bólintott.

– Szeretnéd, ha a barátaid megértenék, hogy néha igazat kell adnod valakinek, akit emberként egyébként nem szenvedhetsz?

Apám megint bólintott.

– Én is szeretném – mondta a színészkirály. – De vajon fordított esetben mi megértenénk ugyanezt?

– Meggy?zhet?nek tartom magam – mondta apám. – Ezért nem hiszek azoknak, akik meggy?zhetetlenek. Ha van bennem el?ítélet, az ennyi.

Amikor a többiek is befutottak, több asztalt összetoltak. Latinovits átült egy fiatal énekesn? mellé, velük szemben apám, az asztal körül még vagy tizenöten. Köztük Király. Aki, vesztére, barátkozni szeretett volna, poharát koccintásra emelve pertut kínált a színészkirálynak, aki nem koccintott, és továbbra is magázta a nagy irodalmárt. Király részeg volt, nem érezte, hogy hagyni kellene a dolgot, tovább er?szakoskodott. A színészkirály felállt, kiment. Király magyarázni kezdett.

– Nem szabad hagyni, hogy egy ilyen nagy m?vész belévesszen a téveszméibe. Fel kell rázni. Provokálni kell. Kijózanítani.

Apám arra gondolt, hogy talán még van is némi igazság abban, amit mondani próbál, csakhogy sem az id?pont, de f?képpen a személy nem alkalmas semmiféle kiegyezésre. A színészkirály visszajön, nem keresi a lányt, átugrik az asztalon, letelepszik apám mellé. Király nem bír a két ellenséggel, magával és az alkohollal: megint jön, prédikál. Latinovits hallgat. Bámulja az aprócska embert. Aztán üt. Szóval, de kíméletlenül.

– Azt mondja meg, miért vette el maga a Landler lányát?

Király elh?l, hebeg, tiltakozna, de Latinovits nem áll meg.

– A maga apósa tizenkilencben ki akarta végeztetni a nagyapámat.

Királyt eltámogatták, a társaság feloszlott. Apám és Latinovits kettesben autóba ültek, a színész vezetett, elhajtottak a Fekete Macskába. Iszogattak, beszélgettek. A diz?z az asztalukhoz telepedett, Latinovits hamarosan megkérte, hogy szüljön neki gyereket.

– Elveszem magát feleségül – mondta halálos komolysággal. – Maga meg szül nekem szép fekete zsidó gyerekeket.

A n? vihogott, tetszett neki a reklám. Hajnalban a diz?zel együtt indultak el, Latinovits hazavitte apámat Törökbálintra. A lány elbóbiskolt a hátsó ülésen, a kórház hatalmas rácskapuja el?tt apámmal együtt Latinovits is kiszállt a kocsiból, nyújtózkodott, elszívtak egy cigarettát. Az erd?k fel?l hideg, feny?illatú leveg?t hozott a szél, a portásfülke felhúzható kis ablaka mögött halovány, sárga fény didergett.

– Holnapra mindenki tudni fogja, hogy tegnap összeverekedtünk. Úgy kellett szétválasztani bennünket.

Apám elmosolyodott.

– Miért, talán nem támadtál rám?

A színész beült az autóba. Letekerte az ablakot. A lány aludt, halkan szuszogott a hátsó ülésen. – Azt fogják mondani, hogy zsidóztam. Azt fogják mondani, hogy antiszemita vagyok. – Kipöckölte a cigarettavéget az ablakon. – Mondják csak. – Felpillantott apámra, beindította a motort. – És azt is tudjuk, kik fogják terjeszteni. Na, áldjon meg az én istenem. Valahol kiteszem Hebron hervatag rózsáját, aztán alszom valamit.

Apám felverte az éjszakai portást, átballagott az udvaron, és miközben felment az els? emeleti lakásba, eszébe jutott erdélyi barátja, aki egyszer régen, még Kolozsváron, az egykori New York aranycsilláros, bársonyfüggönyös éttermében királyi leereszkedéssel mondta valakinek, akit éppen akkor mutattak be neki: „A barátom barátja a barátom barátja. És már az sem kis dolog.” Apám csöndesen levetk?zött, hideg csapvízben megmosta az arcát. Lefeküdt, de nem tudott elaludni. Felkapcsolta az íróasztalon a lámpát. El?vette az el?z? napi feljegyzéseit.

„A tisztességes zsidók olyan régen szerettek volna mindent megbocsátani, de nem volt kinek megbocsátani, mert senkinek nem kellett a mi bocsánatunk.” Ezt tegnap mondta neki egy zsidó n?. Egy id?sebb színészn?. Elolvasta a tanulmányát, majd nyomban felhívta. Találkoztak, hosszan beszélgettek. A n? elmondta, hogy sokan és régóta vártak már erre a felszabadító hangra. És hogy vannak olyan tények, amelyeket csak zsidó mondhat ki. Például azt a szörny? igazságot, hogy a lágerekben kontraszelekció volt: a legtisztességesebbek, a szemérmesek, a közösségi emberek haltak meg, és többnyire azok maradtak életben, akik önz?k voltak, aszociálisok és amorálisok…

Apám itt újra és újra elakadt. Már az el?z? napon is. Ennél az általánosításnál. Hogy vajon meddig terjed az ?… felhatalmazása? Illetékessége? Hogy hogyan is kell, ha egyáltalán lehet, ezzel vitába szállni? A n? elmondta azt is, hogy arról is beszélni kellene, hogy bennük, zsidókban a szenvedések emléke hogyan vált embertelen közönnyé a nem zsidó szenvedéssel szemben. Hogy az ötvenes évek kitelepítései idején, az els? deportálások hallatán elborzadt, de amikor megtudta, hogy nem zsidók, hanem csak magyarok, kulákok meg arisztokraták, volt katonatisztek az érintettek, tüstént megnyugodott. Elmondta, hogy a rossz zsidó szolidaritás egyik velejárója a nem zsidó szenvedéssel szembeni közömbösség. Elmondta, hogy látja, hogyan élnek vissza az antiszemita bélyeggel, hogyan használják fegyverként, hogyan tesznek vele lehetetlenné embereket. Elmondta, hogy neki az a meggy?z?dése, hogy Latinovitsnak, ha baja van a zsidó színidirektorával, és kirohan ellene, az nem antiszemitizmus, hanem szakma: tehetség és tehetségtelenség összet?zése. Elmondta, hogy okádik az antiszemitáktól, de okádnia kell a hasonlóan undorító filoszemitáktól is, a törleszked? zsidócsodálóktól, akik a zsidókban a legrosszabb tulajdonságokat er?sítik.

Hajnalodott, a Münz-kert láthatatlan f?zfái fölött pirulni kezdett az ég alja. Apám rágyújtott egy sz?r?tlen Symphoniára, és a rabbi mondatai jutottak eszébe: „Aki zsidó, legyen zsidó. Aki izraelitának nevezi magát, nem igazi zsidó. A zsidóságot vállalni kell. Ez nincs ellentétben a magyar hazafisággal.”
Száraz Miklós György - magyarhirlap.hu

Ajánló